

Yttrande över samrådshandling för Regionplan för Skåne 2022-2040, Dnr 00615/2020

Bakgrund

Region Skåne har tagit fram en samrådshandling för regionplan för Skåne utifrån ett nytt uppdrag i 7 kap. plan- och bygglag (2010:900). Syftet med planen är att: "Regionplan för Skåne 2022 – 2040 ska vara ett stöd för den fysiska planeringen i de skånska kommunerna vad gäller de mellankommunala och regionala planeringsfrågorna samt bidra till att skapa ett sömlöst Skåne för invånarna. Regionplanen är det fysiska uttrycket av den regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030."

Synpunkter från Helsingborgs stad

Generella synpunkter

Målet med regionplanen är att vara ett verktyg för att stärka Skånes utveckling som flerkärnig arbetsmarknads- och bostadsregion och vara en gemensam grund som underlättar samordning av fysiska strukturer över kommungränserna. Syftet är att skapa goda livsmiljöer för alla och i hela Skåne. Regionplanen har ett långsiktigt, regionalt perspektiv på den fysiska planeringen i Skåne. Helsingborgs stad ser positivt på att regionplanen på sikt kan komma att stärka samverkan och bidra till samsyn för en hållbar samhällsutveckling av Skåne.

Det är positivt att regionplanen har en övergripande nivå. Planen bör utgå från och stödja det kommunala självstyret. Det är positivt att genomförande och uppföljning av regionplanen beskrivs. Det skulle med fördel kunna kompletteras med ett kapitel om motstående intressen och målkonflikter, vilket också kan bidra till att förklara den övergripande nivån.

Ambitionen är att regionplanen ska beskriva en regional utveckling, som komplement till hörnsamverkan och de kommunala översiktsplanerna. För att bidra till kommunernas översiktsplaner vore det värdefullt med mer faktabaserade förutsättningar i regionplanen, fler analyser av långsiktiga samhällsförändringar samt behov såsom tillgången på mark och markanvändning i Skåne. Kopplingen mellan trender, mål, strategier och planeringsprinciper kan också bli tydligare, det skulle både underlätta förståelsen för förslagen och möjligheten till genomförande hos olika aktörer.

Regionplanen har 2040 som mållår, med utblick mot 2050. Den saknar dock ett utvecklingsperspektiv utifrån den tidsperioden. Regionplanen behöver vara visionär och skapa utvecklingsmöjligheter för kommunerna, t ex genom att belysa framtid behov av mark för bostäder och verksamheter. Ett exempel som kan nämnas är att det framgår att bostadsbehovet i Skåne ska säkerställas, men inte vilken nivå det ska ligga på? Region Skånes målsättning har tidigare varit att det ska byggas 6 000 bostäder per år för att matcha en årlig befolkningstillväxt på 1 procent. Det skulle möjliggöra kommunal planering av bostäder och verksamheter. Ett annat område som behöver ett tydligt utvecklingsperspektiv för tidsperioden är framtidens kollektivtrafik och behov av infrastruktur. Ett tredje område är vilken omställning som behöver ske inom energisektorn. Andra exempel kan vara klimat- och energiomställningens framtida effekter på markanvändningen eller hur näringslivet ser på expansionsmöjligheterna i Skåne kopplat till den fysiska planeringen. Planen behöver baseras

på pågående forskning och metodutveckling, bland annat för att få en mer effektiv markanvändning och för att utgöra värdefull kunskap till kommunernas översiktsplanering. Analyser och statistikunderlag bör utvecklas med ett könsperspektiv, bland annat i beskrivningen av hälsofrämjande livsmiljö och i pendlingsstatistiken. Skillnader i hälsa och inkomst kan med fördel även redovisas geografiskt. Bostadsförsörjningsfrågorna kan tydligare beskriva insatser för att motverka bostadssegregation.

Helsingborg stad anser att även de nationella folkhälsopolitiska och jämställdhets-politiska målen, målet för arbete mot segregation samt den regionala strategin Ett jämställt Skåne bör omnämnas i planen. Greater Copenhagens gröna charter med fokus på insatser för att främja den gröna omställningen är också ett styrdokument som bör omnämnas, viktigt för bland annat cirkulär ekonomi och smart energi.

Flerkärnighet

Det är positivt att Region Skåne har ambitionen att Skåne ska vara en flerkärnig region. I strukturbildsarbetet har en flerkärnig Ortsstruktur pekats ut som den mest fördelaktiga ur tillväxtskympunkt. I regionplanen pekas en nationell tillväxtmotor, tillväxtmotorer, regionala kärnor och lokala kärnor ut. Helsingborgs stad anser att målsättningen med motorerna och kärnorna behöver tydliggöras, vad de ska utvecklas mot och vilken funktion de ska fylla i framtiden. De behöver beskrivas utifrån tydligare bedömningsgrunder och målsättningar.

I konsekvensbeskrivningen till regionplanen konstateras att Skåne går mot en mer monocentrisk utveckling med en stark tillväxt i sydvästra Skåne, särskilt i Malmö som drar ifrån övriga Skåne. Utmaningen är att gynna snabbt växande storstäder och samtidigt stärka den flerkärniga Ortsstrukturen. Forskning visar att ju fler av de största städerna i en region som har samma storlek, desto starkare flerkärnighet. Vikten av jämbördiga tillväxtmotorer talar alltså för att bibehålla flera regionala tillväxtmotorer och fortsätta utveckla ökade funktionella samband mellan dem och angränsande regioner. Risken är annars att potentialen i flerkärnigheten inte tillvaratas och att de regionala skillnaderna i tillväxt istället ökar. Farhågorna för en monocentrisk utveckling ökar, vilket även konsekvensbeskrivningen konstaterar.

Nationell tillväxtmotor

Helsingborg är sedan länge en väl integrerad del i arbetsmarknadsregionen med Malmö/Lund och Köpenhamn. Med Copenhagen Airport inom pendlingsavstånd intar Helsingborg en ledande roll som hamn-, handels- och logistikstad i regionen. En framtida fast förbindelse mellan Helsingborg-Helsingör knyter ihop Öresundsregionen och ökar integrationen mellan Sverige och Danmark, vilket bidrar till en större arbetsmarknad och ökad internationell konkurrenskraft.

I det förslag på regionplan som nu föreligger definieras Malmö/Lund som nationell tillväxtmotor, i strid med strategier för det flerkärniga Skåne. Bakgrunden till denna förändring är oklar och behöver tydliggöras. Vad ska känneteckna en nationell tillväxtmotor? Vilka konsekvenser får denna nya definition vid prioriteringar av kommande nationella satsningar i regionen, till exempel av infrastruktur?

De tre städerna Malmö, Lund och Helsingborg är idag tillväxtmotorer i den gemensamma arbetsmarknadsregionen i västra Skåne. Ur ett nationellt och regionalt perspektiv är det därför naturligt att Helsingborg utgör ett "tredje ben" i den föreslagna nationella tillväxtmotorn i regionplanen. Detta mot bakgrund av Helsingborgs starka befolkningstillväxt

(sett till Region Skånes befolkningsframskrivning växer Helsingborg mer än både Malmö och Lund de kommande 10 åren), tillväxt av nya arbetstillfällen (sett till produktivitetskommissionens rapport) och att staden i övrigt har en stor tillväxtpotential likt Malmö/Lund. Det skulle också gynna Skånes totala tillväxt och vår nationella tillväxtmotor skulle bli en ännu tydligare spelare i förhållande till övriga storstadsregioner.

Regionala kärnor

I Familjen Helsingborgs strukturplan pekas Helsingborg, Landskrona och Ängelholm ut som regionala kärnor. Ängelholm bör pekas ut som en regional kärna i denna regionplan innan den beslutas (inte enbart som en potentiell regional kärna), speciellt i ett 2040 och 2050-perspektiv. Ängelholm utgör genom sin storlek, utbud, goda kollektivtrafik, regional flygplats och turism en viktig delregional kärna. Ängelholm centralort är tät och stadsmässig med bebyggelse i form av bostäder och verksamheter, handel och service. Ängelholm Akademi, samverkan mellan akademi/näringsliv/kommun, arbetar för ett Campus Ängelholm med målet att högskoleutbildningar ska finnas placerade i Ängelholm senast 2025.

Lokala kärnor

I regionplanen pekas även nya lokala kärnor ut. Det framgår dock inte vilka bedömningsgrunderna är för lokala kärnor och vad det innebär att vara en lokal kärna med sikte 2040-2050. Helsingborgs stad föreslår att de lokala kärnorna ses över så att de överensstämmer med de samhällen med lokal service samt god kollektivtrafikförsörjning och regionala förbindelser som pekas ut i Familjens strukturplan.

Helsingborgs stad ser att det i regionplanen finns ett ökat fokus på centralisering och planeringsprinciper med ett tydligt fokus på urban utveckling. Planeringsprincipen för de lokala kärnorna är "Utveckla de lokala kärnorna så att deras grundutbud av service och funktion som mötesplats upprätthålls". Utvecklingen i de lokala kärnorna utgör en viktig funktion både för kommunerna och för regionen. Planeringsprincipen för de lokala kärnorna behöver därför breddas för att även omfatta t ex kollektivtrafik. Region Skåne behöver arbeta för att binda samman våra centralorter i kommunerna för att bibehålla flerkärnighet och utvecklingskraft i det regionala territoriet. Det finns också behov av att se långsiktigt på ett utvecklat kollektivtrafiksystem som tar fasta på landsbygdsperspektivet.

Det är viktigt att det finns en samstämmighet mellan vilka orter som pekas ut i nationella, regionala och lokala planer och program för till exempel infrastruktur, kollektivtrafik, service. Familjen Helsingborg har valt att peka ut samhällen med lokal service samt god kollektivtrafikförsörjning i den egna Strukturplanen. Regionens planeringsstrategi om att växa effektivt med en balanserad och hållbar mark- och vattenanvändning knyter an till Familjens Strukturplan genom att Strukturplanen föreslår att vi utnyttjar redan gjorda och kommande investeringar i infrastrukturen för att växa hållbart. Strukturplanen pekar ut orter dit bostäder i första hand hänvisas samt väletablerade orter där fortsatt utveckling möjliggör framtida kollektivtrafik. Familjen Helsingborgs Strukturplan har därmed ambition att vara framåtsyftande och möjliggöra utveckling i lägen där det finns potential för hållbar utveckling.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Regionplanen överensstämmer på ett övergripande plan med prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik som är beslutade av Familjen Helsingborg. Det är bra att utgångspunkterna är redan fattade överenskommelser såsom Skånebildens och Greater Copenhagens trafikcharter. I Familjen Helsingborgs prioriteringar görs en delregional konkretisering av hur de övergripande målen för transportinfrastruktursystemet i Skåne ska kunna nås. Ambitionen

och målet är exempelvis ett sammanhängande kollektivtrafiknät med både tåg- och busstrafik med minst halvtimmestrafik i rusningstid och med smidiga anpassade bytesmöjligheter i hela nordvästra Skåne. Detta gäller även kopplingar över länsgränser. Kollektivtrafiken på landsbygden behöver, trots i vissa fall lågt resande, också prioriteras. Det är först då som ett faktiskt alternativ till biltrafik skapas. I Familjen Helsingborgs prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik samt i strukturplanen redovisas att vi vill knyta samman huvudorter och lokala kärnor med varandra i vår delregion. Detta anknyter till begreppet om flerkärnighet för hela Skåne.

Järnvägsinfrastruktur

I förslaget nämns en ny stambana anpassad för höghastighetståg som en viktig del i ett framtida järnvägssystem. Helsingborgs stad instämmer i att en ny stambana kan skapa nytta, men större fokus i regionplanen bör läggas på att färdigställa Väst kustbanestråket. Väst kustbanan har stora outnyttjade potentialer. Jämfört med ny stambana Malmö-Stockholm kan en utbyggd Väst kustbana förverkligas i relativ närtid och till avsevärt lägre kostnader. Banan är i stora delar anpassad för 250 km/h och det finns en hög befolkningskoncentration längs banan, inklusive stora ändpunktsmarknader som Köpenhamn och Göteborg. Det gör att nyttorna per satsad krona är stora. Texterna i förslaget behöver balanseras i detta perspektiv. Helsingborgs stad vill särskilt lyfta fram enkelspåret genom Helsingborg i kombination med kapacitetsbristen på Helsingborg C som en kvarvarande flaskhals som påverkar hela Väst kustbanans, men också hela Skånes tågsystems funktion.

Det är viktigt att framhålla anslutningarna till noderna för den nya stambanan, däribland Hässleholm. De är helt avgörande för att transportsystemet ska bli effektivt. Skånebanans utveckling bör därför ses som en del av höghastighetsprojektet. Helsingborgs stad anser att det är av högsta vikt att Skånebanan uppgraderas för attraktiva restider mellan delregionerna redan nu, inte först då en ny stambana kommer till Hässleholm.

Väginfrastruktur

Vägtransportsektorn går mot en omställning till fossilfria transporter av både människor och gods. För att möta dagens och framtidens efterfrågan på trafiksäkerhet, kapacitet och robusthet för både kollektiva och individuella transporter prioriterar Helsingborgs stad ett antal vägobjekt.

Behoven tydliggörs i Familjen Helsingborgs Prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik, (14 januari 2021) som är ett underlag till kommande nationell respektive regional infrastrukturplan. Förstärkningar i vägnätet för ett antal vägar behövs för de kollektiva och individuella transporterna, till exempel för att möta framtidens efterfrågan på hållbara bussförbindelser inom Familjen Helsingborg och till angränsande kommuner och regioner. Väg E6 genom Skåne är en av landets mest trafikerade motorvägar och en viktig pulsåder för både Sverige och Norge och den har en viktig roll för regional arbetspendling. Därför bör framkomligheten och trafiksäkerheten längs väg E6 öka i enlighet med fyrstegsprincipen.

Nordvästra Skåne är ett nationellt logistiknav och regionen runt Helsingborg rankas som Sveriges nästbästa logistikläge 2021 för andra året i rad. Med en kommande fast HH-förbindelse kommer flödena av godstrafik på väg E6 att förändras. Ett förhållningssätt till detta, med koppling till nordvästra Skåne som viktig logistiknod regionalt och nationellt, saknas i materialet.

Cykelinfrastruktur

Planeringsprinciperna med fokus på hållbart resande redovisade i förslaget på regionplan harmoniserar också med Helsingborgs ambitioner. Familjen Helsingborgs kommuner prioriterar tillsammans satsningar för att uppnå säkra och gena cykelförbindelser mellan huvudorterna samt attraktiva leder för rekreativ cykling. Målsättningen inom Familjen Helsingborg är ett sammanhängande nät av cykelleder för pendling kompletterat med rekreativa cykelleder samt kopplingar till angränsande kommuner och regioner utanför Familjen Helsingborg. Familjen Helsingborg utvecklar även det finmaskiga cykelvägnätet runt kollektivtrafiknoder för ökad tillgänglighet och attraktivitet för gående och cyklister. Prioriteringarna för infrastruktur och kollektivtrafik används bland annat i arbetet med den regionala cykelvägsplanen.

Hamn

Helsingborgs funktion som en viktig logistiknod, med en djuphamn, två anslutande europavägar samt bangård för rangering av gods med mera gör att anslutande infrastruktur är av stor vikt för hela Sverige. Vikten av Helsingborgs hamn behöver därför förtydligas i materialet.

Flygplats

Flygplatser pekas ut i förslaget och det hade varit bra med en diskussion kring de olika regionala flygplatsernas funktion, hur de kompletterar varandra samt vilka ambitioner man har ur ett regionalt utvecklingsperspektiv för dessa. Även med ny stambana och en attraktiv Skånebana kommer behovet av Helsingborgs/Ängelholms airport att finnas.

Energiförsörjning

I syfte att förtydliga frågan om energiförsörjning bör regionplanen tydligare lyfta fram vikten av att säkra regionens tillgång till klimateffektiv och tillförlitlig energiförsörjning, vilket utgör en grundläggande förutsättning för utvecklingsstrategins målsättningar. Regionplanen nämner varken kraftvärmen, fjärrvärmen eller fjärrkylan, vilka allihop är viktiga energibärare i energisystemet i Skåne. Regionplanen bör kompletteras med en kort redovisning av de inom regionen vanligast förekommande energibärarna, samt hur de används och hur de produceras. Detta skapar en överblick över den förflyttning som måste till för att klimatmålen ska kunna uppnås. Det ger också regional vägledning om vilka energislag som är bäst lämpade för olika ändamål sett utifrån ett resurs- och klimatperspektiv. Detta är också, utifrån ett lokalt försörjningsperspektiv, en förutsättning för att kunna skapa förståelse för hur el- och värmesystemen hänger samman och kan stödja varandra. Även den tematiska fördjupningen om bebyggelseutvecklingen bör utvecklas utifrån förekommande förutsättningar för uppvärmning och eltillförsel.

Vi har nämnt tidigare att regionplanen behöva vara mer visionär gällande framtidens kollektivtrafik och behov av infrastruktur. Ett exempel kan vara en analys av framtida energibehov för trafik. En ambition med större färdmedelsandelar för kollektivtrafiken kräver sannolikt en ökad trafikproduktion och ett ökat elbehov.

Kartor och storymaps

Strukturkartan bör utvecklas för att lyfta fram utvecklingsinriktningen för Skåne. Det är önskvärt att kartan redovisar ett tydligt framtids- och visionsperspektiv. Det skulle kunna åstadkommas genom att regionplanen enbart innehåller strukturkartor, d v s att ta bort mark- och vattenanvändningskartan. Väl utvecklade strukturplaner bör fylla syftet i lagen med en regionplan.

Ett argument för att ta bort mark- och vattenanvändningskartan är att det är komplicerat att göra den korrekt, det krävs att den överensstämmer med alla 33 kommuners översiktsplaner, inte bara när kartan är ny. Den mark- och vattenanvändningskarta som presenteras i förslaget till regionplan gör inte det, till exempel saknas större grönområden, gröna stråk och miljöer av betydelse för turism och rekreation i redovisningen, och det är svårt att se hur det skulle kunna bli möjligt att hålla den korrekt över tid. Det finns också en stor diskrepans gentemot Familjen Helsingborgs strukturplan i nuvarande version. Ett annat argument för att ta bort mark- och vattenanvändningskartan är att den till stor del är en nulägesbeskrivning medan regionplanen ska ha sikte på 2040-2050. Ett tredje argument är att det finns detaljerade kartor inom vissa områden såsom teknisk försörjning, medan andra viktiga områden som bostads- och verksamhetsförsörjning inte redovisas alls.

Generella synpunkter på regionplanens kartor är att läsbarheten och användbarheten av kartorna försvåras då informationen i kartorna är ritad i en annan skala än de läses i. Kartorna går att förbättra genom att nyttja möjligheterna i det digitala verktyget som att tända och släcka lager, eller belysa olika delar av kartan som i strukturkartan. Legenderna till kartorna är svårlästa. Det råder också viss tveksamhet i lämpligheten att markera ut stamnätsstationer på Skånekartan som visas i kapitlet om energiförsörjningen.

Regionplanen bör också innehålla en tydligare redovisad utvecklingsinriktning för vatten, såväl havet som sjöar och vattendrag. Helsingborgs stad ser gärna en fortsatt dialog med utgångspunkt i hörnens strukturplaner eller motsvarande. Det kräver en djupare samverkan mellan Region Skåne och kommunerna/hörnen. Då rör sig regionen också bort från risken att hamna i det kommunala planmonopolet. Utöver hörnens egna material ser vi mycket positivt på att kopplingen till grannregionerna integreras i arbetet.

Process och fortsatt arbete

Helsingborgs stad ser regionplanarbetet viktigt utifrån ett mellankommunalt och regionalt utvecklingsperspektiv. Det finns en stor respekt för att processen är ny och behöver utvecklas över tid. De fyra hörnen kan vara bra dialogpartners framöver, tillsammans med de enskilda kommunerna. Kommunernas kompetenser bör tas till vara så tidigt som möjligt och används i det konkreta arbetet inte minst kring de målkonflikter som uppstår. Det fortsatta arbetet bör fokusera på konkreta framåtsyftande förslag kring utveckling av exempelvis mark, energiförsörjning, kollektivtrafik, infrastruktur och bostadsförsörjning.

Det är viktigt att alla parter tar hänsyn till varandras uppdrag och förutsättningar, exempelvis det lagstyrda uppdraget för Region Skåne att skapa en regionplan och kommunernas välfärdsuppdrag och kommunala självstyre.

Avslutningsvis vill vi återkomma till att Helsingborg stad gärna är med och aktivt bidrar med underlag och kunskap om staden och delregionen i granskningskedet för säkra utvecklingspotentialen i regionen men också för att och bidra till att smidiga berednings- och beslutsprocesser byggs upp.

Helsingborg den 5 maj 2021

Peter Danielsson
Ordförande